

NIKY SOM NEVERIL diagnóze, ktorú lekári môjmu synovi stanovili. Keď sa jedna diagnóza za tridsať rokov dočká troch rôznych názvov, keď sú na opisanie jej úplne protichodných symptómov potrebné dve rôzne kategórie, keď najprv neexistuje a potom sa z nej v priebehu jedinej generácie stane najbežnejšie diagnostikovaná porucha u detí, keď na jej liečbu dvaja rôzni lekári chcú predpísť tri rôzne lieky, tak niečo nie je v poriadku.

Môj Robin nespával vždy dobre. Raz za čas sa pomočil a potom sa veľmi hanbil. Znepokojoval ho hluk; zvuk v televízii vždy takmer úplne stíšil, až som nič nepočul. Neznášal, keď jeho látková opica nesedela v práčovni na svojom byidle nad práčkou. Všetky peniaze zo svojho vreckového investoval do hry, v ktorej sa zbierali kartičky – volala sa *Pozbieraj všetky!* –, ale nedotknuté a zoradené podľa čísel ich potom nechával v plastových obaloch v špeciálnom fascikli.

Keď si niekto pradol, zacítil to aj z opačnej strany preplneného kina. Celé hodiny sa dokázal sústredovať na knihy o mineráloch v Nevade alebo anglických kráľoch a kráľovnách – na čokoľvek, čo bolo zapísané v tabuľkách. Neustále a zručne si kreslil a starostlivo upravoval detaily, ktoré som si ja ani nevšimol. Jeden celý rok kreslil zložité budovy a stroje. Potom zvieratá a rastliny.

Jeho vyhlásenia boli pre všetkých okrem mňa absolútne nezrozumiteľné. Dokázal citovať celé filmové scény, hoci ich videl len raz. Neustále si opakoval spomienky a zakaždým, keď si prešiel všetky podrobnosti, bol o niečo šťastnejší. Keď dočítal knihu, ktorá sa mu páčila, okamžite ju od prvej strany začal čítať odznova. Z ničoho nič vybuchol. Rovnako sa však dokázal aj tešiť.

Počas ľažkých nocí, keď sa utiahol ku mne do posteľe, chcel ležať na tej strane, ktorá je najďalej od tých nekonečných hrôz za oknom. (Aj jeho matka si vždy vybrala bezpečnú stranu). Počas dňa sa zasníval, mal problémy s dodržiavaním termínov a áno, odmietal sa sústrediť na veci, ktoré ho nezaujímali. Nikdy sa však nevrtel, nepobehoval ani bez prestávky nerozprával. A veciam, ktoré mal rád, sa dokázal venovať celé hodiny. A teraz mi povedzte, aká diagnóza sa na to všetko hodí? Aká porucha mi vysvetlí môjho syna?

Hypotéz bolo viac než dosť vrátane syndrómov pripisovaných toxínom v hodnote niekoľko miliárd dolárov, ktorými v tejto krajine každý rok postrekujú jedlo. Jeho druhý pediater sa ma snažil presvedčiť, že Robin „spadá do spektra“. Mal som chuť tomu chlapovi povedať, že do spektra predsa spadá každý človek žijúci na tejto smiešnej malej planétku. Presne v tom totiž spočíva *pointa* spektra. Mal som mu chuť povedať, že poruchou spektra je aj život sám osebe, pretože každý z nás vibruje na svojej vlastnej frekvencii a všetci sme aj tak súčasťou jednej nekonečnej dúhy. Potom som mal chuť udrieť ho. Predpokladám, že aj na to existuje nejaká diagnóza.

Zvláštne je, že v Diagnostickom a štatistickom manuáli duševných porúch neexistuje žiadna diagnóza pre nutkovú potrebu diagnostikovať iných ľudí.

Ked' Robina na dva dni vylúčili zo školy a začali sa oňho zaujímať školskí lekári, všetko sa vo mne búrilo. Čo vlastne chceli riešiť? Zo syntetického oblečenia sa mu robil príšerný ekzém. Spolužiaci mu robili zle, lebo nerozumel ich zákerným rečiam. Ked' mal sedem rokov, jeho matka zahynula pri dopravnej nehode. Jeho milovaný pes zomrel od smútka o niekoľko mesiacov neskôr. Aké ďalšie dôvody pre poruchy správania boli ešte potrebné?

Ked' som videl, ako medicína nedokáže pomôcť môjmu vlastnému dieťaťu, prišiel som s vlastnou prelomovou teóriou: potrebujeme skoncovať s naprávaním života. Môj chlapec predstavoval malý vesmír, ktorý som nikdy nemal šancu pochopiť. Každý jeden z nás predstavuje experiment, ale my sami nemáme pritom ani potuchy, čoho sa ten experiment týka.

Moja manželka by vedela, ako sa má s lekármi rozprávať. *Nikto nie je dokonalý*, hovorievala. *Ale všetci máme naozaj nádherné nedostatky*.

BOL CHLAPEC, TAKŽE celkom prirodzene chcel vidieť Hillbilly Vegas. Tri mestá spojené do jedného a dvesto prevádzok, kde si človek môže objednať palacinky. To sa nedá nemilovať.

No a tak sme nasadli do auta, vyrazili od zrubu a prešli tridsať kilometrov pozdĺž nádhernej rieky. Trvalo nám to takmer hodinu. Robin pozoroval vodu, zo zadného sedadla sledoval kaskády. Bingo v divočine; jeho nová oblúbená hra.

Vysoký vták! Zakričal.

„A aký je to druh?“

Listoval si v sprievodcovi. Obával som sa, že mu z toho v aute príde zle. *Volavka?* Obrátil sa naspať k rieke. Nasledoval ďalší poltucet zákrut a zase zakričal.

Líška! Líška! Videl som ju, oci!

„Sivú alebo červenú?“

Sivú. Fíha!

„Sivá líška loží po tomelových stromoch a žíví sa ich plodmi.“

To nie je možné. Skontroloval si to v *Cicavcoch v Smoky Mountains*. Kniha potvrdila to, čo som mu hovoril. Vzdychohol si a štuchol ma. *Odkiaľ to vlastne všetko vieš?*

Kým sa ráno zobudil, vždy som si listoval v jeho knihách a vďaka tomu som si udržiaval náskok. „Ale no tak. Som predsa biológ, nie?“

Astro... biológ.

Grimasou sa snažil zistiť, či práve neprekročil neviditeľnú hranicu. Stratil som dych, bol som v šoku, ale zároveň ma pobavil. Mal súče problém so zvládaním hnevú, ale nikdy neboli zákerný. Trocha zákernosti by ho, úprimne povedané, dokázalo o čosi viac ochrániť.

„Tak moment, pane. Práve si sa pripravil o príležitosť odýchnuť si až do konca ôsmeho roku svojho pobytu na Zemi.“

Grimasa na tvári mu stvrdla a vrátil sa k pozorovaniu rieky. Po poldruha kilometri tej klukatej horskej cesty mi ruku položil na rameno. *Len som žartoval, oci.*

Ďalej som sledoval cestu. „Aj ja,“ povedal som.

Čakali sme v rade na vstup do zábavného parku Ripley's Odditorium. To miesto ho znervózňovalo. Deti v jeho veku tam pobe-

hovali a vytvárali skupinky malých grázlov. Pri každom výkriku sa Robin strhol. Stačilo tridsať minút tejto hrôzy a už ma prosil, aby sme odtiaľ šli preč. V akváriu si viedol lepšie aj napriek tomu, že raja, ktorú chcel zachytiť na skici, odmietala nehybne stáť na jednom mieste.

Na obed sme si dali hranolčeky s cibulovými krúžkami a potom sme sa výťahom vyviezli na vyhliadkovú vežu. Takmer sa na jej sklenenú podlahu vyvracal. Hánky mal celé biele a pomedzi zuby precedil, že je to úžasné. Vrátili sme sa do auta; podľa všetkého bol rád, že Gatlinburg máme z krku.

Na spiatočnej ceste do zrubu bol zamyslený. No tak toto by určite nepatrilo medzi mamine oblúbené miesta na svete.

„Nie. Pravdepodobne by sa nedostalo ani do prvej trojky.“

Zasmial sa. Ak som si vybral správnu chvíľu, dokázal som ho rozosmiať.

Večer bolo sice príliš zamračené a hviezdy sa nedali pozorovať, ale opäť sme spali vonku, na tých vidieckych matracoch s losmi a medvedčmi. „Zajtra máš narodeniny,“ zašepekal som dve minúty po tom, čo Robin zhasol svoju baterku. Už však zaspal. Za oboch som teda odrieikal modlitbu jeho mamy, aby som ho mohol upokojiť, ak sa zbudí a so zdesením si uvedomí, že na to zabudol.

V NOCI MA zobudil. *Kolko si hovoril, že je hviezd?*

Nedokázal som sa hnevať. Vytrhol ma zo spánku, zároveň som sa však tešil, že ešte stále rozmyšľa nad hviezdami.

„Vynásob každé zrnko piesku na Zemi počtom stromov. Sto oktiliónov.“

Prinútil som ho odpočítať dvadsaťdeväť núl. Po prvých pätnástich nulách sa počatočný smiech zmenil na stonanie.

„Keby si bol staroveký astronóm a používal rímske číslice, nedokázal by si to číslo zapísat. Ani za celý život.“

Kolké z nich majú planéty?

Toto číslo sa rýchlo menilo. „Väčšina z nich pravdepodobne má aspoň jednu planétu. Mnohé ich majú viac. Len v samotnej Mliečnej ceste môžu podmienky vhodné na život panovať až na deviatich miliardách planét podobných Zemi. Pripočítaj desiatky ďalších galaxií v Miestnej skupine galaxií...“

A potom,oci...?

Bol pripravený na straty. Samozrejme, že mu Veľké ticho ubližovalo. Tá nesmierna prázdnota ho nútila klásť si rovnaké otázky, aké si pri slávnom obede v Los Alamos pred trištvrte storočím kládol aj Enrico Fermi. Ak je vesmír väčší a starší ako si vôbec dokážeme predstaviť, tak potom evidentne máme problém.

Oci? Keď sa tam všade dá bývať, ako je možné, že nikde nikto nie je?

RÁNO SOM SA tváril, že som zabudol, aký je deň. Môj čerstvo deväťročný syn ma prekukol. Kým som pripravoval superluxusné ovsené vločky s poltuctom prísad, Robin sa vrtel na mieste, odrážal sa od pultu a nadšene poskakoval. Prekonali sme rekord v rýchlosťi jedenia.

Podíme rozbalíť darčeky.

„Čo máme rozbalíť? Celkom si veríš, nie?“

Neverím. Má m hypotézu.

Vedel, čo dostane. Celé mesiace so mnou vyjednával: digitálny mikroskop, ktorý by sa dal pripojiť k môjmu tabletu a na obrazovke sa potom dali sledovať zväčšené zábery. Celé ráno strávil pozorovaním mikroorganizmov vo vode z rybníka, buniek z vnútornej strany vlastného lica a spodnej strany javorového listu. Bol by šťastný, keby po celý zvyšok dovolenky mohol pozorovať vzorky a zapisovať si poznámky do notesa.

Nechcel som, aby toho naňho bolo priveľa, ale i tak som vytiahol aj tortu, ktorú som potajomky kúpil v malej pekárni v štýle päťdesiatych rokov na úpätí kopcov. Tvár sa mu rozžiarila, ale potom sa spämatal.

Torta, oci?

Rozbehol sa ku škatuli, ktorú som zabudol schovať. Študoval zloženie a krútil hlavou.

Nie je vegánska, oci.

„Máš narodeniny, Robbie. Ako často ich máš...? Sotva raz do roka?“

Odmietol sa usmiať. *Mlieko. Mliečne výrobky. Vajce. Mama by s tým nesúhlásila.*

„Och, mamu som tortu videl jesť veľakrát!“

Len čo som tie slová vyslovil, oľutoval som ich. Robin prišominal krotkú veveričku a nebol si istý, či sa má zmocniť tej dobroty, po ktorej tak veľmi túži, alebo radšej utiecť späť do lesa.

Kedy?

„Občas urobila výnimku.“

Robin uprene hľadel na koláč, na tú Nehriešnu vec z mrkví, ktorej cnostnosť by všetky ostatné deti odradila. Ten jeho krátky a malý narodeninový raj práve ovládli hady.

„Je to v poriadku, kamoš. Môžeme ňou nakŕmiť vtáky.“

Ale možno by sme z nej kúsok mohli najprv ochutnať?

Ochutnali sme. Zakaždým, keď mu torta zachutila, spamätaľ sa a opäť sa zamyslel.

Aká bola vysoká?

Jej výšku poznal. Dnes však potreboval nejaké číslo.

„Stopäťdesaťsedem a pol centimetra. Onedľho ju prerastieš. Bola bežkyňa, pamätaš?“

Prikývol, ale viac sebe ako mne. *Drobná, ale silná.*

Presne tak o sebe hovorila, keď sa chystala do bitky na Kapitole. Ja som ju rád označoval za „skladnú, ale planetárnu“. Ukradol som to z istého Nerudovho sonetu, ktorý som jej recitoval v jeden jesenný večer, čo sa skončil zimou. Keď som ju chcel požiadať o ruku, musel som sa uchýliť k slovám iného muža.

Ako si ju volal?

Keď mi čítal myšlienky, vždy to mnou otriaslo. „Všetkými možnými menami. Veď si ich pamätaš.“

Ale ako napríklad?

„Napríklad Aly ako Alyssa. A Ally, lebo bola mojou spojenkyňou.“

Miss Lissy.

„To nikdy nemala rada.“

Mama. Volal si ju mama!

„Občas. Áno.“

To je také strašne zvláštne. Natiahol som ruku a postrapatil som mu vlasy. Odtiahol sa, ale nechal to tak. *Porozprávaj mi znova o tom, ako som dostal svoje meno.*

Vedel, ako dostal svoje meno. Ten príbeh počúval častejšie, než bolo zdravé. Nepýtal sa naň však už celé mesiace a mne neprekážalo zopakovať mu ho.

„Na prvom rande sme sa s mamou vybrali pozorovať vtáky.“

Pred Madisonom. Aj pred všetkým ostatným.

„Aj pred všetkým ostatným. Mama bola skvelá! Všade ich objavila. Horáriky a drozdy a pamuchár jelšový – každý jeden vták bol jej dobrým priateľom. Nepotrebovala ich ani vidieť. Poznala ich podľa spevu. Ja som v tom bol, naopak, úplne

stratený a neustále som videl len také malé hnedé škvurny, ktoré som nevedel ani rozoznať...“

A hovoril si si, že si ju radšej mal zobrať do divadla?

„Aha. Takže som ti to predsa len už rozprával.“

Možno.

„Nakoniec som predsa len uvidel čosi oranžovo-červené. Bol som zachránený. Začal som kričať *fíha, fíha, fíha!*“

A mama povedala „Čo tam vidíš? Čo tam vidíš?“

„Bola veľmi nadšená aj za mňa.“

Potom si zahrešil.

„Áno, možno som zahrešil. Bolo to pre mňa veľké poníženie.

,Fúha. Prepáč. Je to len červienka.‘ Myslel som si, že tú ženu už nikdy neuvidím.“

Čakal na pointu, ktorú z nejakého dôvodu opäť raz potreboval počuť nahlas.

„Lenže mama cez ten svoj ďalekohľad hľadela, akoby žiadneho exotickejšieho živého tvora nikdy nevidela. Ani neodvrátila pohľad a povedala ,Červienku mám zo všetkých vtákov najradšej.“

Vtedy si sa do tej zamiloval.

„Vtedy som si uvedomil, že v jej blízkosti chcem stráviť čo najviac času. Vždy, keď sme niečo robili spolu – keď sme čítali noviny alebo si čistili zuby, alebo vypĺňali daňové priznanie, alebo vynášali smeti. Akúkoľvek zbytočnosť alebo nudnú vec, ktorú sme považovali za samozrejmosť. Vymenili sme si pohľady, prečítali si navzájom myšlienky a jeden z nás vykríkol ,Červienku mám zo všetkých vtákov najradšej!“

Postavil sa a položil svoj tanier na môj, odniesol ich k umývadlu a pustil vodu.

„Haló! Máš predsa narodeniny. S umývaním riadu som dnes na rade ja.“

Opäť sa posadil oproti mne a na tvári sa mu objavil ten typický výraz, ktorý hovoril *pozeraj sa mi do očí.*

Môžem sa ta niečo opýtať? Ale neklam mi, oci. Úprimnosť je pre mňa dôležitá. Mala červienku naozaj zo všetkých vtákov najradšej?

Nevedel som, ako byť rodičom. Väčšinu vecí som robil tak, ako som si pamätal, že ich robila ona. Každý deň som urobil dosť chýb na to, aby Robina poznačili na celý život. Jediná moja nádej spočívala v tom, že všetky tie chyby sa navzájom nejakovo vykrátia.

„Že ako to bolo naozaj? Mama mala vždy najradšej toho vtáka, ktorého mala práve pred sebou.“

Táto odpoveď ho rozrušila. Rozrušila toho nášho malého zvedavca, ktorý bol rovnako zvláštny ako všetci ostatní. Ešte nevedel ani rozprávať a už naňho doliehala história celého sveta. *Má šesť a tŕha mu na šestdesiat*, povedala Aly niekoľko mesiacov pred smrťou.

„Obaja sme červienku, po anglicky robin, považovali za národného vtáka. Bol pre nás výnimočný. Stačilo len vyslovíť to slovo a žilo sa nám lepšie. Nikdy nám ani nenapadlo, že by sme ti dali nejaké iné meno.“

Vyceril zuby. *Tušíš si, aké to je, keď sa človek volá Robin?*

„Ako to myslíš?“

Akože v škole? V parku? V sade? Ja to musím riešiť každý deň.

„Robbie? Počúvaj ma. Už zase ťa decká šikanujú?“

Zatvoril jedno oko a odtiahol sa. *Ráta sa aj to, keď ma cely tretí ročník majú za úplného somára?*

Vystrel som ruky a prosil o odpustenie. Alyssa zvykla hovoriť *Svet toto dieťa rozbije na márne kúsky.*

„Je to vznešené meno. A hodí sa pre ženy aj pre mužov. Dajú sa s ním dosiahnuť veľké veci.“

Možno na nejakej inej planéte. A pred tisíc rokmi. Tak vám ešte raz ďakujem.

Hľadel do okuláru svojho mikroskopu a vyhýbal sa mi. Poznámky si robil čoraz starostlivejšie. Niekoľko, ktoré by to sledoval zvonku, by si mohol myslieť, že ide o ozajstný výskum. V druhej triede ho učiteľka v osobnom hodnotení označila za *pomalého, ale nie vždy presného*. V pomalosti mala pravdu, v presnosti sa mylila. Pri dostatku času vedel dosiahnuť takú presnosť, akú si nedokázala ani predstaviť.

Vyšiel som sa na verandu nadýchať stromov. Les sa tiahol do všetkých strán. O päť minút neskôr – Robin musel mať pocit, že prešla celá večnosť – vyšiel von aj on a vtišol sa mi pod pažu.

Prepáč, oci. Je to dobré meno. A nevadí mi, že som... ved' viesť, že ľudia sú zo mňa zmätení.

„Všetci sme takí. A všetci sme aj zmätení.“

Strčil mi do ruky list papiera. Pozri si to. Čo si o tom myslíš?

Z ľavého horného rohu hľadel smerom do stredu vták nakreslený farebnými ceruzkami z profilu. Nakreslil ho dobre, nechýbal ani pruhovaný krk a biele škvŕny okolo očí.

„No ale pozrime sa. Mamin najobľúbenejší vták.“

A čo tento?

Z pravého horného rohu hľadel druhý vták. Ani jeho si nebolo možné pomýliť: havran so zloženými krídlami ako muž v smokingu, ktorý sa prechádza s rukami za chrbtom. Priezvisko mojej rodiny bolo odvodené od slova *Bran* – v írčine sa ním označoval práve havran. „Pekné. To je z hlavy Robina Byrna?“

Papier si zobrajal späť a premeral si ho; už plánoval drobné úpravy. *Ked' sa vrátíme domov, mohli by sme tú kresbu vytlačiť na výkres? Naozaj, naozaj potrebujem výkres.*

„To by šlo, ty môj oslávenec.“

ZOBRAL SOM HO na planétu Dvau, ktorá mala zhruba rovnakú veľkosť aj podnebie ako Zem. Boli na nej hory a planiny a na povrchu voda, hustá atmosféra s oblakmi, vetrom a daždom. Rieky obrusovali kamene v obrovských korytách, ktorými sa sedimenty dostávali do rozvlnených morí.

Syn to všetko nasával a chvel sa pritom. *Vyzerá to ako tu, oci? Ako na Zemi?*

„Trochu.“

Čo je iné?

Na červenkastom kamenistom pobreží, na ktorom sme stáli, nebola odpoveď na prvý pohľad jasná. Otočili sme sa a zahľadeli sa na druhú stranu. Po celej krajine pred nami nič nerástlo.

Je to mŕtve?

„Nie mŕtve. Skús sa pozrieť cez mikroskop.“

Klakol si a na zrkadielko položil kúsok povlaku, ktorý tam ostal po prílive. Všade boli živé tvory: špirály a tycinky, zrniečka pripomínajúce ragbyové lopty a vlákna, vrúbkované, póravité alebo olemované bičíkmi. Keby si bol chcel urobiť čo i len náčrty, bolo by mu to trvalo celú večnosť.

Akože je to ešte mladé? Že sa to ešte len začína?

„Je to trikrát staršie ako planéta ZEM.“

Rozhliadol sa po pustej krajine. *Tak čo sa potom stalo?* Môj chlapec považoval voľne kráčajúce veľké živé tvory za celkom prirodzené.

Povedal som mu, že planéta Dvau je takmer dokonalá – v galaxii správneho druhu sa nachádza na správnom mieste so správnou železitosťou a nízkym rizikom zničenia radiáciou alebo inými smrteľnými vplyvmi. Okolo hviezdy správneho druhu obieha v správnej vzdialenosťi. Rovnako ako Zem má tektonické platne a sopky a silné magnetické pole, no a výsledkom sú stabilné uhlíkové cykly a stále teploty. Rovnako ako na Zem na ňu z komét dopadá voda.

No to ma podrž. Čo všetko Zem potrebovala?

„Viac, než si nejaká planéta zaslúži.“

Luskol prstami, ale boli príliš gumené a malé na to, aby vydali zvuk. *Mám to. Meteorty!*

Planéta Dvau mala však, rovnako ako Zem, k dispozícii iné veľké planéty na vzdialenejších obežných dráhach, ktoré ju chránili od veľkého bombardovania.

Tak čo sa potom stalo? Zdalo sa, že sa rozplače.

„Chýba veľký mesiac. Na blízku nie je nič, čo by stabilizovalo rotáciu.“

Vzlietli sme na nízku obežnú dráhu a svet sa rozkymácal. Sledovali sme, ako sa dni chaoticky menia a ako sa apríl v jednom okamihu zmenil na december, potom august, potom máj.

Sledovali sme to milióny rokov. Mikróby narážali na svoje limity ako plavák do móla. Zakaždým, keď sa život pokúsil vy-slobodiť, planéta sa roztočila a vrátila ho späť k extrémofilom.

Navždy?

„Až kým slnečné erupcie nespália atmosféru.“

Ked som uvidel výraz na jeho tvári, mal som chut' nakopať sa za to, že som mu to prezradil priskoro. *Je to v pohode*, povedal s predstieraným hrdinstvom. *Skoro v pohode*.

Planéta Dvau bola až po obzor vyprahnutá. Krútil hlavou a snažil sa rozhodnúť, či predstavuje triumf, alebo tragédiu. Pozrel na mňa. Ked prehovoril, položil mi otázku, ktorá je vo vesmíre prvou otázkou života.

A čo ešte, oci? Kde inde? Ukáž mi ďalšiu.